

VZNIK A VÝVOJ HOPLITSKÉHO VOJSKA V ARCHAICKOM A KLASICKOM OBDOBÍ

- **Grécka falanga a jej vznik na sklonku temného obdobia**

- **Temné a počiatky archaického obdobia**

- - preberá charakteristické črty neskoromykénskeho vojenstva.
  - - prevláda ľahká výzbroj a dôraz sa kladie hlavne na mobilitu vojenských jednotiek.
  - - jednotlivé oddiely bojujú vedľa seba, bez rozdielu ich zamerania a typu výzbroje – dominuje ľahká pechota
  - - bitky sú často „neorganizovaného“ charakteru a majú podobu častých vzájomných potyčiek a šarvátok.

  - Počiatkom archaického obdobia (cca 720-700) nastáva prvá radikálna zmena vo výzbroji a spôsobe vedenia vojny.
  - Boj sa postupne začína stávať viac kontaktným - potreba väčšej ochrany bojovníka
  - 1.) rozšírenie bronzového typu brnenia a nového typu vypuklého, oválneho štítu – tzv. ***hoplon***
  - Svojim nositeľom poskytovali jednak lepšiu ochranu v tesnom, kontaktnom boji muža proti mužovi, ako i lepšiu ochranu voči útokom ľahkej pechoty a ostatných špeciálnych jednotiek.
  - Dôsledky – strata mobility – ťažká výzbroj spôsobuje, že boj sa stáva viac statický a organizovaný – **dôraz v boji sa už nekladie na odvahu a osobné kvality jednotlivca, ale na silu a spoločné snaženie celého kolektívu!!!** – pýchu a spupnosť v spoločnosti – ***hybris*** - nahrádza umiernenosť, striedmosť a ochota postaviť záujmy väčšiny pred svoje vlastné - ***sophrosyné***.
-

- V dôsledku toho sa v priebehu 7st. vo výzbroji ťažkej pechoty začína namiesto vrhacích oštepov viac využívať cca 3m. dlhá, obojsstranná kopija (**doru, dory**) špeciálne prispôbená na boj zblízka.
  - **hoplon + doru – primárne zbrane a neodmysliteľná súčasť výzbroje každého hoplita – okrem vojenského významu boli pre svojich nositeľov tiež znakom ich spoločensko-majetkového postavenia.**
  - Diferenciácia medzi:
  - **1.) občanmi danej polis a cudzincami** (v občianskom vojsku bojovali ako hopliti iba občania danej polis → **hoplitské vojsko = občianske vojsko!**)
  - **2.) medzi jednotlivými majetkovými skupinami občanov v obci** (charakteristický znak príslušnosti k určitej majetkovej skupine občianskeho kolektívu)
-

• Primárna výzbroj – 1.) HOPLON

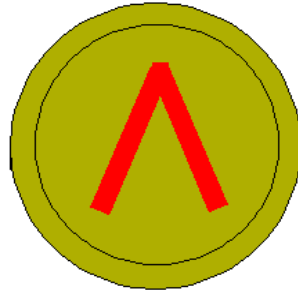
- Najdôležitejšia a najcharakteristickejšia zbraň o priemere c 1m a váhe c 7kg.
- Hlavný rozlišujúci znak medzi ťažkou (tzv. „vybavení“ - **hoplités**) ľahkou („nevybavení“ - **aoploi**) pechotou
- Nosil sa na ľavej ruke, upevnený dvoma úchytmi (tzv. argejský typ) – kvôli svojej váhe musel byť zároveň opretý o ľavé rameno.
- 1.) ochranná úloha – primárna funkcia - poskytoval ochranu od kolien až po bradu, nielen svojmu nositeľovi, ale i mužovi, stojacemu po jeho ľavici.
- 2.) útočná úloha – v dôsledku svojej váhy a veľkosti predstavoval často krát efektívnu „údernú“ zbraň.
- materiál – drevo, z vonkajšej strany obité tenkou vrstvou (1-2mm.) bronzu
- rozličné znaky a maľby :
  - 1.) motívy vyjadrujúce príslušnosť k určitej *polis*, mytologické bytosti...
  - 2.) motívy podľa osobnej preferencie jeho nositeľa (rozličné námety, vyjadrujúce typ osobnosti, charakterové vlastnosti...)
- Jeho strata resp. úmyselné zbavenie sa ho v boji, predstavovalo pre nositeľa najväčšiu hanbu a v niektorých *poleis* bolo dokonca považované za zločin.

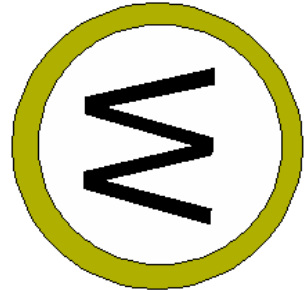
COPYRIGHT LITTLE BIG MEN STUDIOS 2007

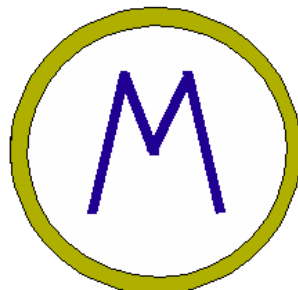
GREEK HOPLITE SHIELD DESIGNS TO FIT
OLD GLORY AND VENDEL MINIATURES
HOP(OG/V)2
(THESE SHOULD ALSO WORK ON FOUNDRY HOPLITES)

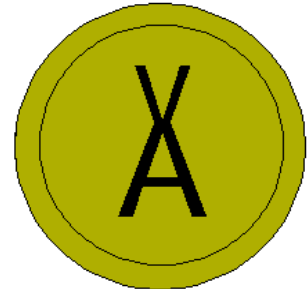
Sparta

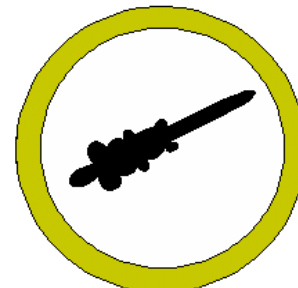
Sikyona

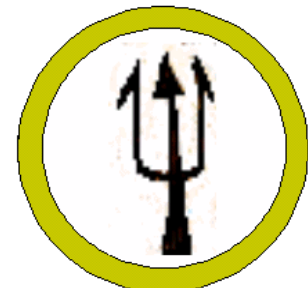
Messene

Larissa Kremaste

Thebes

Mantineia

• 2.) Dory, Doru

- Spoločne so štítom patrí medzi primárne zbrane.
- 3m.dlhá, obojstranná jednoručná kopija, o priemere 5cm., určená výlučne pre boj zblízka.
- Vyrábala sa hlavne z kornelu a jaseňa - pevnosť a flexibilita - vážila c 1-2kg.
- Predná časť – plochý, železný hrot v tvare listu.
- Zadná časť – tzv. *sauroter* -oválny bronzový špic – využívaný jednak na vyváženie celej zbrane a v prípade potreby i pre boj.
- Funkcia – držať si nepriateľa čo možno najviac „od tela“ v bezpečnej vzdialenosti.
- Jej dĺžka umožňuje nielen prvému, ale i ďalším 2-3 prvých radov spoločne zasiahnuť do boja.

• Typy brnenia

- **1.)Bronzový typ** (c pol. 7 st. do pol 6 st.)
- Pre dané obdobie charakteristický, ale nie veľmi rozšírený typ – cca iba 1 z 10 mužov, hlavne majetná spoločenská elita
- Faktory ovplyvňujúce jeho výskyt – materiálna dostupnosť, finančné nároky, náročnosť výroby, osobné preferencie...
- V umení predstavuje skôr akúsi idealizáciu a charakteristický symbol „heroického“ bojovníka.
- Realita – málo početná skupina „elitných“ bojovníkov pochádzajúcich prevažne z radov bohatej aristokracie.
- Existencia rozličných variácií od klasického, „jednoduchého“ typu, až po viac „sofistikovanejšie“, tvarované a ľahšie typy – okrem vojenskej majú hlavne reprezentatívnu úlohu.
- Doplnkové časti – holenné chrániče, chrániče ramien...podľa osobnej preferencie každého.

www.the-romans.eu

- 2.) tzv. **linothorax** (koniec 7. - zač. 6. stor.).
- Plátenný, viacvrstvový typ brnenia, v strede vystužený tenkými plátkami kovu (*pteryges*).
- Rozšírenejšie, ako bronzový typ – ľahšie a finančne dostupnejšie pre väčšinu občanov.
- Okrem vrchnej, poskytuje ochranu i strednej časti tela (kožený opasok – *zoster*)
- Cena a miera dostupnosti:
- 1.) bronzový typ – 75-100 drachiem (cca 3 mesačný plat „priemerného“ občana)
- 2.) linothorax – 25-30 drachiem.
- Koncom archaického a počas klasického obdobia *linothorax* postupne vytláča a plne nahrádza bronzový typ brnenia i u majetných spomedzi občanov.

- Sekundárna zbroj

- 1.) *xiphos*

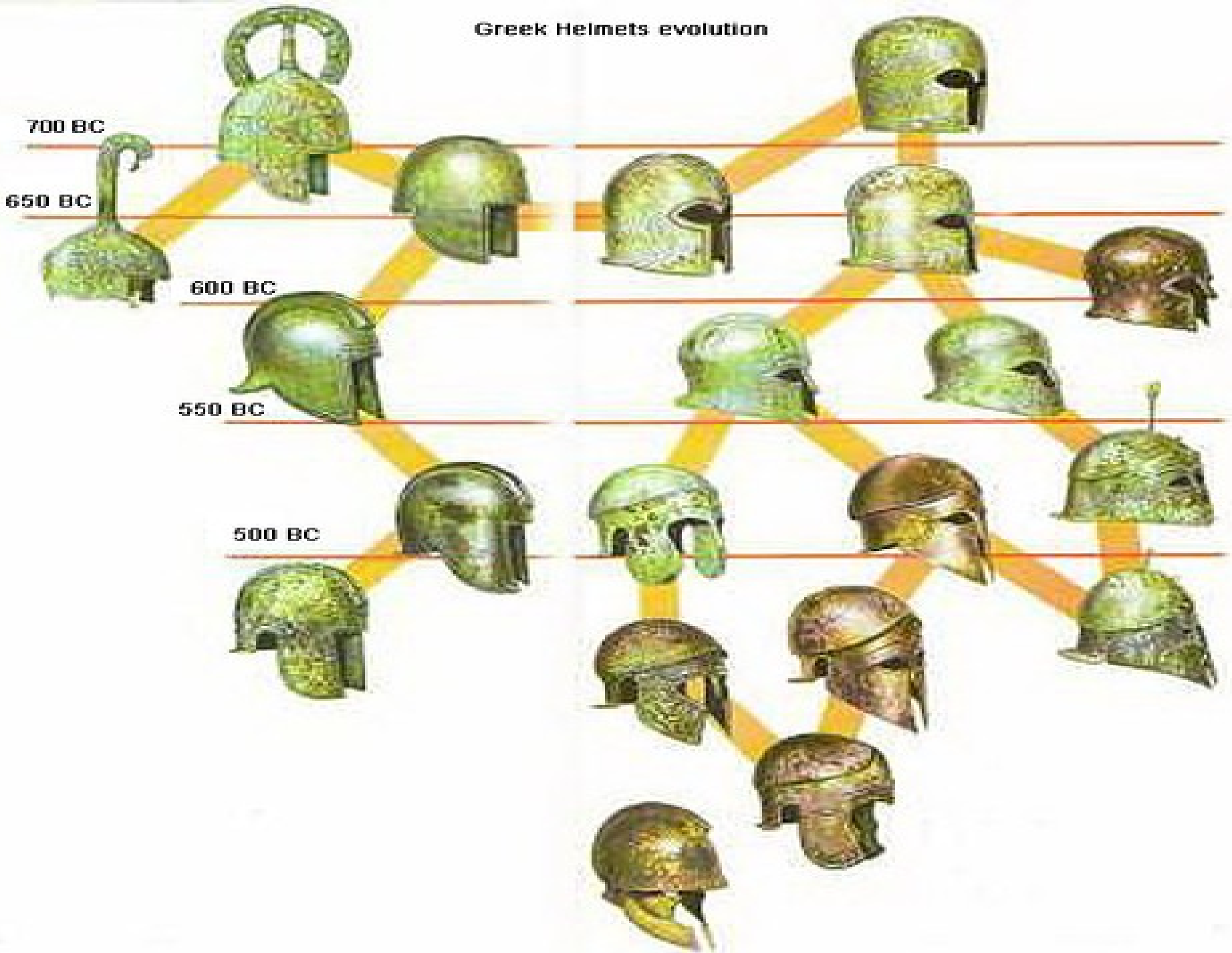
- krátky (50-60cm.), obojstranný meč.
- bodno-sečná funkcia.
- používal sa takmer výlučne len v nevyhnutných prípadoch.

- 2.) bronzová prilba

- Viacero typov - najčastejšie sa vyskytujúci - tzv. korintský typ.
- výhody - ochrana takmer celej hlavy.
- nevýhody – hmotnosť, obmedzený sluch a priestorová vizualizácia.
- Okrem vojenskej aj reprezentatívna úloha
- Ostatné časti – doplnková výzbroj a výstroj - holenné a ramenné chrániče, bojový plášť, vrhacie oštepky...

Greek Helmets evolution

• **Hoplit a jeho sociálny status**

- zaužívaná mienka – výlučne iba príslušníci tzv. strednej majetkovej vrstvy občianskeho kolektívu (drobní a strední roľníci, remeselníci, obchodníci...)
- V skutočnosti – výsada „privilegovaných“ majetnejších vrstiev - diferenciácia vo vtedajšom a modernom ponímaní pojmu stredná vrstva.

• **Athény - 2 skupiny**

- 1.) tzv. **leisure-class hoplites** – tí, ktorí nemuseli vlastnoručne pracovať na svojich majetkoch a mohli sa v plnej miere venovať vojenskému výcviku a podieľať na správe obce – v spoločnosti považované za dve najhodnotejšie cnosti každého občana.
  - ich ročný výnos zo suchých a tekutých produktov predstavoval viac ako **200 meríc** – 1-3 majetková skupina – spoločenská elita (1 a 2 skupina) + „majetná stredná vrstva“ - tzv. **zeugites**
  - V prípade ohrozenia mali zo zákona povinnosť aktívne vykonávať vojenskú službu a účastniť sa vojenských operácií (z c. 24 000 občanov približne iba 3 000 patrilo do tejto skupiny).
  - Ak si nezabezpečili potrebnú výzbroj a aktívne sa nevenovali vojenskému výcviku, boli prísne trestaní (vysoké pokuty, konfiškácie časti majetku...)
-

- zbytok – 2.) tzv. **working-class hoplites** – tí, ktorí museli vlatnoručne pracovať na svojich majetkoch a ich výnos zo suchých a tekutých produktov bol nižší ako **200 meríc** – príslušníci 4 majetkovej vrstvy tzv. **thétes**.
- Mali volebné právo, ale v dôsledku nesplnenia podmienky majetkového cenzu nemohli zastávať žiadne verejné úrady – **nemali tak povinnosť, ale iba možnosť vojenskej služby** – neboli súčasťou povinných odvodov
- V prípade záujmu o službu v občianskom vojsku (vnímané ako prestíž) bolo pre nich podmienkou zabezpečiť si aspoň základnú výzbroj – tvorili viac ako 1/2

- Elitné zložky – tzv. **mounted hoplites**

- Patria k najmajetnejším a najurodzenejším predstaviteľom 1 skupiny (leisure-class hoplites)
  - v prameňoch označovaní napr. „*Hippeis*“ (jazdci) – Sparta; „*Heniochoi kai parabatai*“ (vlastníci bojového vozu) – Théby; „1000“ – Argos a i.
  - Podmienka – spĺňať majetkové resp. rodové kritéria – v závislosti od politického zriadenia danej *polis*
  - Athény – ročný výnos viac ako 300 meríc – príslušníci 1 a 2 majetkovej skupiny.
  - Sparta, Téby... – aristokratický povod a osobné kvality.
  - Kvôli svojmu výsadnému spoločenskému postaveniu a úrovni vojenského výcviku bojujú častokrát ako samostatné jednotky, oddelené od zbytku – nie je to ale podmienkou.
-